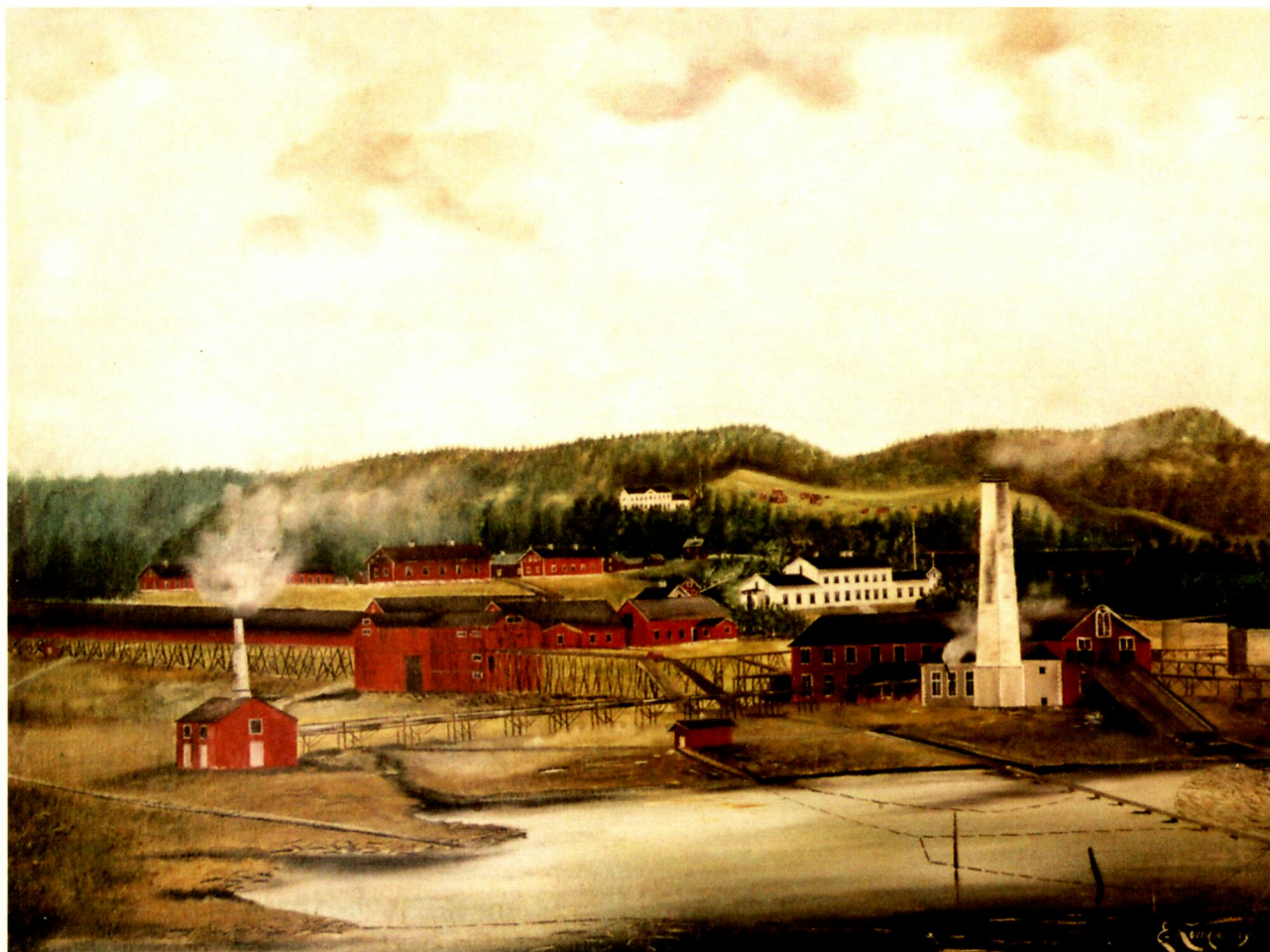

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

NR. 2 2013

Tema: *Industrihistoria*

INNEHÅLL

LEDAREN	2	MEDELPADS HEMBYGDSFÖRBUNDS	
GRAVSTENARNA PÅ		ÅRSMÖTE 2013	15
YTTERLÄNNÄS GRUSKYRKOGRÅRD	4	BRA JOBBAT	16
NORRLAND VÅRT VÄLSIGNÅDE LAND	6	INSPIRERANDE MÖTE PÅ	
UNG I BÖRJAN AV FÖRRA SEKLET	7	SOLLEFTEÅ MUSEUM	16
BERÄTTELSE FRÅN SKOGEN	9	NORATRION LYFTER FRAM FOLKPOESIN	17
INDUSTRIHISTORIEN I BILDER	10	ÅNGERMANLANDS HEMBYGDSFÖRBUNDS	
INDUSTRIHISTORIEN BEGRAVD I SLY	12	ÅRSSTÄMMA I ARNÄS	18
HEMBYGD I FÖRVANDLING		STORBYGGNINGEN	19
– NÄSKEOMRÅDETS BYAR GENOM TIDERNÄ	13	EN RIKTIG VARGAVINTER.....	20
KULTURSTIGEN		BJÄRTRÅ HEMBYGDSOMRÅDE	21
HERMANSJÖBYGGEN TAR FORM	14	DE TRASIGA HÄNDERNA	22
		GRUNDSUNDASMEDJAN.....	23

Ledaren

Temat för numret är industrihistoria. Vårt läns industrihistoria har varit av det intensiva slaget. En häftig uppblomstring som började i andra hälften av 1800-talet och en kanske inte lika snabb, men drabbande av-industrialisering med minskande befolkning, tomma hus och fabriksruiner gömda i sly efter älvmyningarna som följd. Ledaren har tagit form av en betraktelse över denna utveckling. Vi önskar er givande läsning och en härlig hembygdssommar!

Margareta Johansson

ordf. Medelpads hembygdsförbund

Göte Nordmar

ordf. Ångermanlands hembygdsförbund

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:

Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland

utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration 100,-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

Lösnummer 40,- kan beställas av
Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté

Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östlönning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skallsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Accidens, Sundsvall.

Besök våra hemsidor
www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Kommande nummer

Manusstopp nr 3, 2013: 3 september
Tema nr 3, 2013: Industrihistoria

Omslagsbild:

Bollstabruks sågverk med såghus, kerattbanor och pannhus. Ovanför såghuset syns röda arbetarkaserner och den vita bruksherrgården. Tavla signerad E Kempe 1891, i privat ägo.

Teknikens under...

Året är 2013 och jag har kommit en bit upp i åren. Sätter mig i bil av modernare men inte av allra modernaste slag. Vrider om startnyckeln och bilen brummar igång på studs och så har bilen gjort under en massa år. Den har aldrig trilskats eller vrenskats. Lite omvårdnad har den krävt förstås med byte av olja, luftrenare och däck efter ett antal tusen mil. Ett tekniskt mästerverk med alla sina små och stora detaljer som samverkar för att forsla min kroppshydda, som nog är mer komplicerad med alla sina sinnen, apostlahästar, munväder och automatpump. En kropp som också kräver omvårdnad och som lever vidare efter kirurgtekniska ingrepp som ballongsprängning och höftledsoperationer.

Jag styr ut från staden och in på 352:an och strax genom Gullänget där jag på ömse sidor har f.d. Häglund och Söner med sina stora fabrikslokaler. Reflekterar över allt som tillverkats där. Möbler, hästredskap, bastuaggregat, motorcyklar, elmotorer, bussar, rälsbussar, flygmaskiner och mycket annat som kommit till efter skickligt tänkande och konstruerande. Nu tillverkas där högteknologiska fordon på band och kranar för sjöfart.

Jag lämnar Gullänget bakom mig och fortsätter på den sedan ett antal år asfalterade och nu groplösa vägen norrut mot Björna. Byggt med moderna och effektiva maskiner Den gamla grusvägen med sina tätt stående tjälkott byggdes med spade och skottkärra och prislappen var svindlande 80 000 kr för sträckan Björna-Örnsköldsvik. Ett s.k. AK-arbete.

Inne i skogsområdena ligger stora virkestravrar här och där på ömse sidor om 352:an. Skogsmaskiner smyger fram med behagligt mullrande motorljud och lägger av sina virkeslass metodiskt, snabbt och effektivt. Inne i skogen skymtar "skördaren", som plockar ner omkring 100 träd i timmen, kvistat, apterat och klart. Rasande effektivt. Människan skymtas sittande inne i en egen värld i maskinernas hytter. Vart tog alla andra vägen som hanterade motorsåg yxa och barkspade!!!

Framkommen till Björna möter jag skylten Björnavagnar, ett gammalt verkstadsföretag som idag bygger lastbilar och släpvagnar för timmertransporter som dundrar fram dygnet runt året runt. Genom Björna går Norra Stambanan med en tågtäthet på cirka 40 tåg om dygnet och styrda

Lövasen, Edsele – gammal skogshuggarbygd. Foto: Ann Renström.

av "fjärren" i Vännäs. Godståg lastade med t.ex. stål balkar från SSAB i Luleå. Banvakten, banarbetaren, stinsen och järnvägsstationen finns inte längre. Alla är bortrationaliserade och stationshuset rivet.

Fortsätter norrut och närmar mig mitt andningshål Backe 1:6. Minnena ramlar på mig med slätterarbete med lie och räfsa, höstplöjning och gödselkörning, handmjölkning och betande kor i skogen. Människor i arbete överallt. Minns också hur tekniken kom smygande med t.ex. tändkulemotorer. Tjoff, tjoff lät det när vedkapen och tröskverket drevs och hur "teknikern" Olles svordom "lillsatan", gav extra krut åt motorn när den hade särskilda "fökter" för sig. Minns också min morfar berätta om sitt första möte med velocipe-

den. Detta dåtidens fartfenomen demonstrerades av ägaren "Jonke", som förklarade: "Ni förstå pajker att man sett här och sen man ha trampe na ganger ä man strax framme i Björna". Dit var det fem kilometer.

Nu råder i det närmaste tystnad utanför tätorterna. Den arbetande och ansvarstagande människan har för sin utkomst tvingats lämna landsbygden och sin hembygd. Hon har blivit överflödig p.g.a. all teknik med rationaliseringsåtgärder. Det sades att förnuftet skulle råda och att tekniken skulle vara till människans hjälp. Resultatet ser vi idag. Ödeläggelsen är på sina håll total. Teknikens under blev för landsbygden i Norr en smärtsam blunder.

Göte Nordmar

Gravstenarna på Ytterlännäs gruskyrkogård berättar

På Ytterlännäs gruskyrkogård står monumenten över "Ytterlännäsherra", storgubbarna, med deras familjer på parad nedanför "nya" kyrkan (invid 1854). Det är sjökaptener, trävaruhandlare, bruksägare, sågverksägare, lotsar, skeppshandlare, grosshandlare, ja väldigt många av dem som deltog i trävaruruschen i Ådalen under andra hälften av 1800-talet. Det känns som att vandra i en historisk berättelse om hur en del av industriådalen växte fram. En tid då kaptener själva var försäljare och reste med trälaster till främmande länder från hamn till hamn, tills de fick bäst betalt. Det handlar också om hur sågverk byggdes, disponenter regeerade och förmögenheter skapades. Och alla byggde de sig ståtliga herrgårdar, där deras fruar ägnade sig åt det nog så viktiga värdinneskapet.

Vid en mäktig gravsten i nygotisk stil ligger Sjökaptenen och Riddaren av Wasaorden Johan Nyberg (1801-1875). Graven är omgiven av ett utsirat järnmidesstaket. I sin ungdom seglade Johan Nyberg på de stora haven och började sedan med träaffärer. Han köpte upp timmer runt om i Ångermanland, hade egna vattensågar och skeppsvarv, där fartyg byggdes som kunde ta hem stora fraktvinster. 1841 byggdes på hans varv i Bollsta Mathilda Christina, det största fartyget i svenska handelsflottan på den tiden. Trävarorna såldes nästan uteslutande till främmande länder, även utanför Europa. Pengar togs emot och lånades ut som i en bank. I slutet av 1840-talet lät han bygga herrgården Johannisberg högt uppe i Bollsta by med utsikt över Bollstafjärden, där hans eget skeppsvarv låg. Herrgården finns välbevarad kvar. Han blev en mycket förmögen man, som efterlämnade en storartad donation till bl a Ytterlännäs kommun och Härnösands stad.

Mitt emot står den lika stora gravstenen över bröderna Nils Wilhelm (1847-1915) och Johan Petter Dahlberg (1843-1915). Överst på stenen finns en porträttmedaljong av en man försedd med glasögon. Det är Nils Wilhelm Dahlberg. Bröderna kom från Stockholm och började som enkla bokhållare på Graninge bruk. De gifte sig med var sin syster, döttrar till brukspatron Gavelius på Graninge. Nils Wilhelm tog över som disponent vid Väija ångsåg, när grundaren Frans Malmberg drog sig tillbaka. Kring 1880 byggde han sig det hus som senare blev Väja herrgård. Johan Petter blev patron på Bollsta bruk, delä-

Ytterlännäs kyrka.

gare i olika ångsågsbolag och en av initiativtagarna till Hernösand-Sollefteå jernvägs AB. Hans herrgård fick namnet Stensberg och är borta sedan länge.

Sedan följer Frans Malmbergs familjegraf. Frans Malmberg (1816-1888) var länge förvaltare på Bollsta bruk, men 1867 startade han och tre affärsvänner Väija ångsåg. Hans namn lever kvar i "Malmbergs kajen" vid stranden av Bollstafjärden. Den nu rivna herrgården finns beskriven i sonsonen Bertil Malmbergs bok Åke och hans värld.

På nästa stora gravsten, i stilen väldigt lik Johan Nybergs, läser man Coopvaerdie capitenen Pehr Fröberg (död 1875). Han var en av Nylands många kofferdikaptener. Kofferdi = köpfärd. Hans pampiga gård låg just där den gamla landsvägen från Bollstabruk delade sig mot Torsåker och ner mot Nylands hamn. Gården är borta men hans rökpaviljong står ännu kvar. Nyland var den viktiga handels- och omlastningsplatsen.

I samma rad finns stenen över Bröderna Jöns, Olof, Johan och Per Nyholm. De bodde också i Nyland och var engagerade i både sågverksindustri och jordbruk.

På en hög sten i samma rad står namnet Per Erik Thunberg (död 1884). Han härstammade från Tun-sjön liksom sin berömde släkting Daniel af Thunberg. Tillsammans med Constantin Falck bildade han Nylands Trävaruaktiebolag, som köpte och sålde trävaror.

Längst ut i raden finns en hög svart gravsten över N J Nyberg. Det är sjökaptener Nils Jonas Nyberg

(1835-1905), brorson till Johan Nyberg på Johannisberg och den som fick ära Johannisbergs herrgård i Bollsta. Där växte elva barn upp. Johan Nyberg var själv barnlös.

Vi går tillbaka längs raden och finner längst ut åt andra hållet Othbergs familjegraf. Othberg hade en stor skeppshandel som låg nere vid kajen i Nyland. Där såldes allt från segelduk till proviant. I samma rad finns också stenkors över Lotsåldermannen Kristian Nyberg, Johan Nybergs äldre bror, (död 1862), som i yngre dagar också seglat på de stora haven. En bit längre ner finns flera stenar och stenkors resta över sjökaptener i släkten Nyberg.

En hög svart sten minner om häradsdomare P D Forsberg (död 1913), innehavare av ett stort jordbruk och en herrgårdsliknande förnäm byggnad i Forsed. Där kunde han umgås ståndsmässigt med kaptener och annat herrskap. Bankir och krögare ska han också ha varit.

En bit ner på kyrkogården reser sig en stor men skadad gravvård, Constantin Falcks Familjegraf. Falck (1837-1904) var en av de allra mest framgångsrika "träpatronerna" i Ådalen och kallades allmänt Ådalskungen. Han ägde skogar, vattensågar, ångsågar och intressen i de flesta av Ådalens sågverksbolag. Herrgården i Hammar med magnifik utsikt över Nylandsfjärden var en av Ådalens mest välkända och där bjöds Oscar II på middag, när han besökte Ådalen 1890. Herrgården finns kvar men tidens tand har gnagt på den. En minnessten med porträttmedaljong av Constantin Falck, utförd av skulptrisen Astri Taube, finns nu i Tingshusparken i Nyland. Tidigare stod den nedanför herrgården. Constantin Falck fick en stålig begravning, man satte bl a in extratåg från Härnösand för att hedra honom.

Till vänster om den stora gravvården finns en liten sten med inskriften Lexovs familjegrav. Laurentius Lexov var trävaruhandlare och ägde det hus i Hammar som Constantin Falck sedan köpte och lät bygga om till sin förnäm herrgård.

I Ole Olsens familjegraf vilar sjökaptener Ole Olsen (1840-1902), en av de många norrmän som såg möjligheterna i Ådalen. Han kom från Risör. Efter många år till sjöss gick han i land i Nyland och startade en framgångsrik trävaruhandel. Det vackra hus med utsikt över Nylands hamninlopp som han lät bygga, kallade han Solheim. Det finns ännu välbevarat kvar.

En hög svart gravsten över köpmannen C A Engblom berättar om en företagsam smålänning. 1905 startade han tillsammans med några andra nylandsköpmän Nylands glasbruk. 50-60 man anställdes, men året därpå brann hela hyttan ner och byggdes aldrig upp igen.

På en liten kulle vid ett stort träkors, med utsikt över gruskyrkogården, vilar så konsul John Ekman (1879-1949), den tredje chefen på Väija ångsåg, som sedan kom att heta Dynäs AB. Han byggde vidare på Malmbergs och Dahlbergs verk, 1915 stod Dynäs sulfatfabrik färdig och tre år senare kom kraftpappersfabriken till. Nils Wilhelm Dahlbergs något blygsamma hus byggdes om och blev den ståtliga Väija herrgård.

Slutligen. Alla de som högg timret, flottade, sågade, bar plank, lastade – över dem har inte rests några stora monument. De ligger också begravda på gruskyrkogården. Men det finns en grav som ingen som vandrar omkring på kyrkogården kan undgå att se. Det är familjegraven över Klas Klason (1869-1971) med skulpturen av en knäböjande kvinna i bön. Tillsammans med sin bror drev han kvarn vid Bollstaån. Han skötte telefonväxelstationen i Bollsta och startade både fackförening och nykterhetsförening. Helt självklart spelade han flera instrument, komponerade och tecknade upp folkmelodier. Bygdens föreningshus dekorerades med hans målningar. Klason var ingen träpatron. Han rörde sig bland dem vars slit för brödfödan också skapade den grund på vilken en stor del av Sveriges välstånd byggdes.

Text: Kerstin Melin, Bollstabruk
Foto: Ann Renström

"Coopvaerdie capitenen"
Pehr Fröbergs gravvård.

Norrland vårt välsignade land

Sista lördagen i februari samlas eldsjälarna från länets hembygdsföreningar varje år till det traditionsenliga hembygdsrådet. Sammandragningen sker på läns museet i Härnösand som är en viktig samarbetspartner för hembygdsrörelsen. Västernorrlands Hembygdsråd svarar för programupplägget och genväret är inte att ta fel på. Alla känner för hur viktigt det är att mötas i sann hembygds gemenskap och för att få till sig tankar och information om det samhällsarbete som pågår och som rör arbetet i hembygdsföreningarna. Närmare hundralet ombud kom till mötet i år trots vackert vinterväder och VM-tävlingar i tv-sändning.

”Hembygdsarbetarna” välkomnades i läns museets entréhall av Härnösands musiksällskap. En kopp kaffe med smörgås satt också fint innanför västen då många hade en bilresa på tio-tio mil bakom sig.

Journalisten Po Tidholm var först ut och angav temat för dagen. Det var hembygden Norrland som stod i fokus. Tidholm har boken *Norrland* bakom sig. Den är en tankeväckande diger lunt som skärskådar Norrland som ytmässigt utgör mer än hälften av vårt fosterland. Där finns enorma rikedomar i de naturresurser som sedan lång tid exploateras till förmån för vår välfärd. Skogen, malmen, vattenkraften, turismen och vindkraften håller Sveriges exportindustri igång. Men för vår landsända Norrland finns en baksida. Ytterst lite av naturresurserna kommer Norrland till godo. Landsbygden utarmas, norrlänningarna tvingas för sitt uppehälle att flytta till tätorter och till trakter söder om Dalälven. Nyöppnad gruva i Pajala skapar

Po Tidholm avtackas av Margareta Johansson, ordf. för Medelpads hembygdsförbund.

problem för kommunen som får krav på sig i form av bostadsbyggnad och annan service men med skatteintäkter som är blygsamma. Gruvarbetarna bor på annan ort och i stor utsträckning utomlands.

Efter lunch tog Sveriges Hembygdsförbunds Viktoria Hallberg vid. Viktorias arbetsobjekt är skogslandskapet. Skogen blir temat för Sveriges Hembygdsförbunds riksmöte i maj 2013 i Sundsvall där det bl.a. blir debatter och seminarier om skogen. En policy för skogen är under bearbetning och som hembygdsföreningarna förhoppningsvis kommer att antaga. I övrigt fick deltagarna information om arbetet i riksförbundet, arbetet med folkbokföringen, bygdebänd, ekonomin, stadgar och även kommande förslag om höjd medlemsavgift.

Karl-Ingvar Ångström redogjorde för det kulturarvsprojekt han envetet arbetat för. Projektet avser digitaliseringsarbete av hembygdsföreningarnas föremål och foton m.m.

Länsstyrelsens samordnare i flyktingfrågor, Assar Häggblad och ÅHF:s Lena Landin utvecklade arbetet med flyktingar och tipsade hembygdsföreningarna om att bjuda in flyktingarna till sina hembygdsgårdar för att t.ex. presentera det kulturarv som finns där.

Dagen avslutades med eritreansk kaffeceremoni. Det var Zimam från Eritrea och Salim från Libanon som stod för ceremonin. Båda berättade om hur det var att komma till Sverige och till Sollefteå där de bor.

En intressant och givande dag var till ända.

Ordföranden för Medelpads Hembygdsförbund och Västernorrlands Hembygdsråd, avslutade dagens övningar med att rikta ett tack till alla närvarande och medverkande och bjöd alla välkomna till riksmötet i slutet av maj i Sundsvall.

Text och foto: Göte Nordmar

Ung i början av förra seklet

Axel Ohlssons memoarer En stund på jorden – en återblick är berättelsen om en ung arbetarpojkes väg ut i vuxenlivet i ett Ådalen präglad av arbetslöshet och fattigdom i början av 1900-talet. Här ett avsnitt.

På egna ben mot okända mål

På försommaren 1917 var det ont om jobb i Kramfors. Det var oro och strejker inom olika fack och områden. Då som nu gick många ungdomar arbetslösa. Även jag var utan jobb, varför jag utan att fråga min far lade ner mina arbetskläder i rygsäcken och gick till järnvägsstationen en morgon och löste biljett till Härnösand, där jag ämnade mönstra på en båt och pröva på sjömanslivet. Det var lättare sagt än gjort. Jag visste inte att jag måste ha föräldrarnas skriftliga medgivande för mönstring till sjöss. Därmed blev det stopp för sjömanslivet.

Med omkring tio kronor i fickan ställde jag nu färden mot Sundsvall. Jag hade nämligen hört, att det skulle finnas jobb vid sågverken i sundsvallstrakten. Men hur skulle jag ta mig dit? Att åka båt gick ju, men då skulle hela reskassan gå åt och den ville jag inte göra av med. Det återstod ingenting annat än att gå den sex mil långa vägen. På den här tiden fanns det ju inte heller någon järnvägsförbindelse mellan Härnösand och Sundsvall. Jag krängde på mig rygsäcken och gav mig i väg. Det kändes lite ensamt och vågat, men jag var för stolt att uppge företaget och vända tillbaka till Kramfors. I Antjärn kom en häståkare in på landsvägen och skulle till Timrå med ett lass potatis. Jag berättade för honom att jag var arbetslös och ämnade mig till Skönviks sågverk för att söka ett arbete. Häståkaren erbjöd mig att åka på lasset, dock under förutsättning att jag steg av och gick i motlutsbackar. Det visade sig vara en hyggelig åkare jag sammanträffat med. I Wivstavarv gjorde han uppehåll och bjöd mig på kaffe och bröd på ett café vid vägen.

Därefter fortsattes färden till Timrå. Där tackade jag för skjutsen och vi skildes åt. Det var nästan kväll, varför jag sökte upp ett pensionat för övernattnings, vilket kostade mig två kronor. Nu hade kassan minskat till åtta kronor, och nu fick jag knega på och gå fram till Skönsvik. Såvitt jag minns stegade jag in i en vid vägen belägen löskarlbarack och bekantade mig med de inneboende, vid sågver-

Axel Ohlsson längst t.h. som murarhantlangare i Kramfors 1917.

ket sysselsatta lösingar. Jag övernattade i baracken i en tom, av bräder hopspikad säng utan sängkläder, med rygsäcken som kudde och två tomsäckar som täcke. Det var i juli månad och varmt både ute och inne, så logiet var ju ingenting att klaga på.

Sämre var det med att få ett jobb. För tillfället fanns det ej något, kanske längre fram. Det lät ovisst. Jag tog därför det säkra för det osäkra och tog en spårvagn från Sundsvall till Kubikenborg och fortsatte därifrån till Svartvik.

Med spårvagn mot Svartvik

Efter att ha vandrat kring i Sundsvall några timmar tog så jag en spårvagn och åkte mot Svartvik, det vill säga till denna spårvagns ändstation, omkring två kilometer före Svartvik. Det var ganska goda förbindelser med Sundsvalls stad och Svartvik på den här tiden. Jag hade aldrig åkt spårvagn förut. Denna första spårvagnsfärd hade därför nyfikenhetens behag. Från ändstationen eller hållplatsen om man så vill, var det omkring två kilometer till Svartvik, ett samhälle med sågverk, lådfabrik och sulfitfabrik.

Här var många arbetare sysselsatta, och här borde man väl kunna få ett bra jobb, trodde jag. Men så var ingalunda fallet. På fabriken var alla ordinarie jobb besatta, svarade man vid förfrågan, men kanske vid sjukdom eller annan bortovaro, kunde man höra av sig. Det var augusti 1917. Spanska sjukan härjade. Det blev räddningen för mig. Jag fick nu rycka in på vakanta platser i sulfitfabriken, än på den ena arbetsplatsen, än på den andra. Det var ett i alla avseenden tråkigt jobb, men fick duga tills vidare.

I ungarlsbaracken jag bodde i, vimlade det av kufiska skepnader, nasare, luffare, sjåare och arbetssökande. Värst var det lördagar och söndagar. Då söps och spelades kort, ibland så förekom att någon spelade falskt, varvid villervalla uppstod och knytnävarna flitigt användes. Det var olustigt att bo i baracken, men någon annan bättre bostad stod inte att uppbringa. Jag sa upp jobbet på fabriken och ämnade försöka något annat. Men vad? Och vart skulle jag ta vägen?

Som dräng hos Bunnsta-Petter

En dag hösten 1917 satt jag på ett café i Svartvik. Det var vid tolvtiden. Jag tog en fika och kubb, som var bakad av kristidsmjöl och smakade pyton, men vad var att göra? Jag var nu arbetslös – ordet friställd var inte uppfunnet då – och hade smått om slantar. Om en stund lämnade jag fiket. Ute på gården stod en bonde med häst och lastvagn, som varit lastad med diverse livsmedel, som levererats till några handlare. Jag började prata med körkarlen och frågade, om han kände till någon bonde i trakten som behövde en dräng. Det gjorde han. Han själv behövde hjälp vid gården, belägen cirka tio kilometer söder om Svartvik i en by, som hette Bunnsta. Överenskommelse träffades på stående fot, och glad i hågen skubbade jag efter mina tillhörigheter och åkte med till Bunnsta, där jag kom att trivas och stifta bekantskap med en märklig person, Bunnsta-Petter som doktor.

Under färden till Bunnsta omtalade Bunnsta-Petter att han var innehavare av ett mindre jordbruk, som han nyligen övertagit av sina föräldrar, och att dessa bodde kvar på gården som födorådstagare. Han var gift och hade ett gossebarn något år gammalt. Vidare berättade han för mig, att han bedrev läkarverksamhet i viss utsträckning, särskilt under spanska sjukans härjningar var han ofta anlitad. Allt det där hördes mycket tilltalande, och jag prisade mig lycklig över att ha kommit ifrån svälten och slummen i löskarsbaracken i Svartvik, som gjorde skäl för namnet "sulfitlukts och otrivselns håla".

På stället i Bunnsta fanns två mangårdsbyggnader. I en av dem hade Petter Berglund, som var hans rätta namn, sin bostad i bottenplanet och i våningen en trappa upp bodde hans föräldrar. I den andra mangårdsbyggnaden hade Bunnsta-Petter mottag-

Axel Ohlsson.

ningsrum, väntrum och två mindre rum, av vilka jag disponerade ett till sovrum. I detta fanns ingen uppvärmningsanordning. Vidare fanns på stället ett stall för två hästar och en ladugård för fem mjölkkor och några smådjur.

Ja, så såg det ställe ut, där jag skulle komma att tillbringa nästan ett år.

Det första jag fick bekanta mig med var vedbacken. Jag fick börja med att kapa och klyva ved, stapla in veden i vedboden och kratta och göra snyggt utanför. Med denna vedkapning och klyvning hade jag fullt upp att göra en veckas tid, varunder jag testades för framtida göromål. Det hela utföll till full belåtenhet och anställningen var tryggad.

Axel Ohlsson

En ny bok har utkommit på Ångermanlands hembygdsförbunds förlag:

Berättelser från skogen

Sten Nylund skildrar i *Berättelser från skogen* den bygd han varit trogen alltsedan födelsen, Viksjö i Mjällåns dalgång. Han har alltid varit intresserad av hembygdens historia. Redan som pojke tyckte han om att lyssna när hans far och andra bybor berättade om sådant som utspelats i trakten, men det är först på äldre dagar som han börjat skriva ner berättelserna och egna minnen av händelser och människor. Några kapitel kommer läsare av HembYgden att känna igen.

I "Från engelskyxan till timmersvansen" berättar Sten om skogsarbetets utveckling och modernisering och han vet vad han talar om! Sten började arbeta redan vid 13 års ålder. Han fick följa med sin far i skogen och det dröjde inte länge innan han själv lastade och körde fram timmer. Hans fortsatta yrkeskarriär växlade så småningom spår och han blev lantbrevbärare vilket han förblev i resten av sitt yrkesliv.

Han berättar om när fadern getade kor på skogen i barndomen och konstaterar att fattigdom är ett relativt begrepp. Ingen tyckte då att det var konstigt att en liten pojke var tvungen att hjälpa till med familjens försörjning. Även om dagarna ibland kändes långa kom belöningen den dagen när matmodern gav honom 25 öre så att han kunde gå på den traditionella sommarfesten på Killingholmen i Graningesjön.

Sten Nylund med hustrun Siv vid köksbordet hemma i Gammelgården, Viksjö.

Vi får höra om hur den unge Sten Nylund rustar sig, sätter sig på cykeln och sedan cyklar iväg till den skogskoja som skulle bli hans tillfälliga hem över sommaren. Det var inte skogsarbetet som var jobbigast utan värmen och myggen. I matsäcken fanns pannkaka, mjölk och en kaffetermos.

I "Öringsbäcken" sörjer Sten att fiskens lekväg i barndomens öringsbäck blockerats av höga grusvallar för att underlätta flottningen med följden att all fram-

tida reproduktion av yngel gjorts omöjlig.

Han berättar vidare om bäckflottning, gårdsgårdsbygge och hur andra världskriget påverkade Viksjö, i synnerhet männen som arbetade i skogen. Han berättar om den lanthandel som fadern hade i Nordanå och om nöjeslivet i äldre tider. Original bland skogsarbetarna passerar revy liksom barnmorskan som kämpade för att försörja sin stora familj sedan hennes man dött i tidiga år.

Ann Renström

Berättelser från skogen kan beställas av Ann Renström; 0612-214 16 ann.renstrom@telia.com eller Maj-Britt Sâthe 0611-310 53 majbritt.sathe@lernia.se 50 sidor, illustrerad. Pris 100 kr.

Industrihistorien i bilder

Nicklas Söderlund vid pappersmaskinen i Svanöfabriken, 1955.

Ett sätt att närma sig vår industrihistoria är att titta på foton. Jag har under några dagar betraktat bilder från Kramfors kommun. Genom projektet "Bilder i Ådalen", som drevs av Ådalens släktforskarförening, finns ca 8000 foton inskannade, varav ca 6000 är sökbara i en databas. Projektet är nedlagt, men hela bildskatten finns numera hos ABF i Kramfors. Jag har sökt efter bilder, där motivordet innehåller ordet industri eller såg eller arbetare och hittade en hel del. På en av bilderna möter vi blickarna från män och pojkar som arbetade på Västra Ångsågen i Rossö. Dom finns inte med oss längre, men idag är det åtskilliga som har en morfar eller farfar som arbetade i sågverksindustrin. Det var genom att det fanns arbete i sågverksindustrin som många flyttade till Ådalen eller andra sågverksdistrikt i länet, där det största låg i Sundsvallsområdet.

Vibeke Olsson skriver i förordet till nytgåvan av *De döda sågverken på Alnön* av Karl Östman:

Sågverken var den första storindustrin i Sverige. Dess arbetare utgör förbindelselänken mellan bondesamhället och det moderna Sverige. [...]

Sågverksarbetarna gick i bräsch för den nya tiden. Bland dem ägde den första stora strejken i Sverige rum, 1879. De byggde Sveriges andra Folkets hus – Tors lokal på Alnön. (Det första var i Malmö, August Palms hemstad.)

Som så ofta blev den som gick i bräsch omsprungen, undanknuffad av andra. Det är ett allmänmänskligt fenomen i historien och i vardagen. Det är som bekant lättare att åka skidor när någon annan spårat.

Massaindustrins arbetare kom att få högre löner än sågverksarbetarna. En bit in på 1900-talet blev sågverksarbetarna en eftersatt grupp, som man skulle säga i nutida språkdräkt.

Birger Norman beskriver Svanö i sin bok *Ön*, vackert illustrerat av Gunnar Erkner:

Vindstilla kvällar speglade sig ön i sundet, med röda kajer och vita hus, med den gula brädgården och de gröna träden, med båtar och ekor och såghusets skorsten, som pekade rätt ner i ett solljust djup utan botten, över vilket lugna, vida vattenvirvlar stundom strök utan att grumla eller rubba bildens balans.

I samband med att sågverksindustrin fick vind i seglen på 1800-talet, byggdes ett förhållandevis stort sågverk på Svanö. Det kom arbetare från när och fjärran för att bo och arbeta på ön. Det byggdes en skola och redan 1907 byggdes en massafabrik av Svanö aktiebolag. På Svanö fanns under denna tid Folkets Hus med fik och en biograf, flera livsmedelsbutiker, post, skolor, sjukstuga, tvättstuga, bagarstuga, fotbollsplan och flera badplatser. Det anordnades ofta dans på Folkets Hus och då kom folk från hela trakten. Där hade man ofta politiska möten och inte sällan uppstod hårda diskussioner mellan sossar och kommunister. Detta var extra vanligt på 1930-talet, med alla strejker och lockouter som var då. Början till nedgången för Svanö samhälle kom 1966, då fabriken lades ner.

När jag satt och tittade på dessa intressanta bilder kände jag ett visst vemod, inte bara över tidens allt för snabba gång utan även över att detta fina bildprojekt ligger i träda. ABF har länge velat att jag skall publicera även projektets sista arbete i en databas på webben, så att bilderna blir sökbara för alla. Nu har jag gått ABF:s önskemål tillmötes och tillkännager härmed, att denna bildskatt nu finns tillgänglig på nätet. Adressen är <http://theodorylm.se/adalen/> Det finns även möjlighet att kommentera bilderna.

Olle Burlin

Arbetsstyrkan vid Västra Ångsågen i Rossö 1894.

Plankbärare Svanö sågverk 1922.

Flislämpning Svanö 1907.

Industrihistorien begravd i sly

“Och hela hamnen som en spegel låg
Och såg vid såg jag såg hvarthelst jag såg”

Så beskrev författaren Elias Sehlstedt 1872 utsikten från Sundsvall mot Alnön när han i solnedgången blickade ut över sundet. På Alnön fanns då 19 sågverk. Ön var hjärtat i ett sågverksdistrikt, som var världsledande på sågade varor.

Idag är alla sågarna nerlagda. Av den epok i Sundsvalls historia, som lade grunden för stadens expansion och rikedom, finns inget kvar. Det första sågverket Tunadal på fastlandssidan lever än och sågar idag mer virke än alla de ca 40 sågverk, som fanns en gång i distriktet.

Ställer du dig idag på Elias Sehlstedts utsiktsplats och tittar ut över fjärden mot Alnön, finns få rester av det han såg. Kanske skymtar någon herrgård mellan träden, men av det myller av sågar, arbetarbostäder, stabbar, milor och herrgårdar som han såg, finns just inget kvar.

Kvar finns vägskyltarna med namnen, Hovid, Eriksdal, Nacka, Hörningsholm, Karlsvik och Gustafsberg. Kvar finns Tors lokal – Sveriges andra Folket hus – som arbetarna byggde av knubb från sågen. Kvar finns LO-villan, nu såld till privata ägare, som minner om föreningsrättsstriden 1889, då arbetarna tvingades välja mellan arbete eller facklig tillhörighet. Kvar finns Aston Forsbergs mäktiga monument i central Wii. Kvar finns berättelserna om slitet på sågarna, om familjelivet i byggingarna – arbetarkasernerna och om föreningsliv och gemenskap förtjänstfullt hopsamlat av föreningen Sågverksfolket. Kvar finns bilderna, arbetarna uppställda framför sågen, de unga främst. Var de verkligen så små när de började arbeta? Herrgården med träpatron och maka och fint upplädda barn, brädgården med stabbläggare med omänskliga bördor på putorna.

Kvar finns också böckerna, som Karl Östman skrev, en av de första arbetarförfattarna, med lång egen erfarenhet av slitet på sågarna. Han var verksam som stabbläggare ända fram tills en arbetsplatsolycka satte stopp. Då var han 60 år. Läs “De döda sågverken på Alnön” av honom, utgiven av Karl Östman-sällskapet och få en djupare inblick i livet på sågarna.

Idag är sågverksepoken på Alnön dränkt i skog och sly. Sväng till vänster i rondellen efter Alnöbron och följ vägen norrut. Du passerar flera av de gamla sågverkssamhällena, nu ersatta av villaområden. I Eriksdal finns herrgården kvar men vi fortsätter vidare och kommer strax till Nacka.

Nacka var en gång en av de större sågarna på Alnön. Idag är spåren få. Där såg och brädgård låg finns nu en

Nacka sågverksomeåde idag. Foto: Henning Johansson.

tät igenvuxen skog till stor del bestående av gråal men med inslag av alm och lönn, som vittnar om en annan tid. Vågar du dig in i skogen snubblar du över resterna av den gamla bebyggelsen. Här finns långa stengrunder – arbetarbostäder? Här finns tegelhögar. Här finns dammar och kanaler djupt inne i grönskan. Här finns en småbåtshamn i en djup kanal, som kanske hade med sågen att göra.

Men frågetecknen är flera än svaren. Var låg sågen? Var bodde arbetarna? Var låg herrgården och var låg Nackaparken där förmän och arbetarfamiljer möts på ett ljuvligt fotografi, som skildrar en sommarfest.

I dag måste vi ställa oss frågan, varför vi har låtit vegetationen utplåna hela vår historia. Är det inte viktigt att ta vara på och berätta den vidare. All heder åt föreningen Sågverksfolkets arbete, men borde inte vi alla i Sundsvallsområdet se till, att berättelsen om världens främsta centrum för sågade varor lever vidare.

Men säger någon, samma öde som Alnöns sågverksepok har ju resterna efter industrihistorien i Ådalen mött. Sant och beklagansvärt. Men, säger en annan, vi har ju satsat på Svartvik. Också sant men Svartvik är tänkt att vara ett informationscentrum, som inbjuder till upptäcktsresor ut i landskapet. Och ska man titta på sågverkslandskapet så hamnar man på Alnön.

Det är dags att kavla upp ärmarna och sätta igång, att ute i snårskogen röja fram de minnen, som finns kvar och med skyltar berätta historien om Nacka och de andra sågverken. Alnö Hembygdsförening är beredd att vara med och vid sidan av föreningen Sågverksfolket se till, att sågverksepoken på Alnön får en historiskt värdig beskrivning på plats. Det är alla de som slet på sågarna värda och det kulturarvet vill vi ge till våra barn.

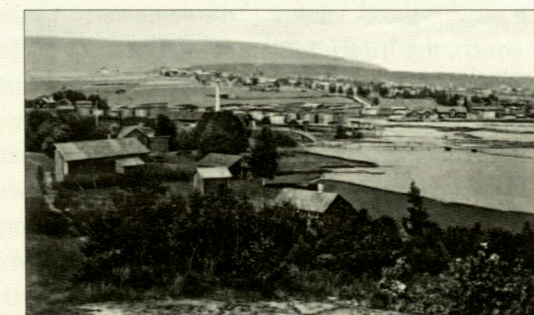
Sture Österlund och Margareta Johansson
Alnö Hembygdsförening
Medelpads Hembygdsförbund

Hembygd i förvandling – Näskeområdets byar genom tiderna

Utgiven av Nätra hembygdsförening och nominerad av Ångermanlands hembygdsförbund till Sveriges hembygdsbok 2012.

Denna bok vill spegla den lokala historien i några byar i sydöstra delen av Nätra socken. Dessa byar har haft ett nära samarbete med varandra bl.a. via arbetskraft i Näskeåns olika sågverk, vid skolans framväxt med gemensam skolrote för alla fyra byarna med mera. Storbyn Näske, med båtstationer för både gods- och passagerartrafik ända till Stockholm fram till år 1900 och som export- och importhamn för norra Ångermanland, var ju till fördel även för småbyarna Gladom, Ytterböle och Järvvik.

Näskeområdet har genom århundradena varit en jordbruksbygd. Åkerbruk med boskapsskötsel samt svedjebbruk och fäbodverksamhet gav bärgning åt den övervägande delen av befolkning, bestående av bönder och torpare med deras familjer samt pigor, drängar och eventuella gamla och orkeslösa släktingar. Det är svårt för nutidsmänniskor att sätta sig in i de livsvillkor dessa invånare i en by levde under. För de allra flesta var året inrutat med olika sysslor allt efter årstiden. Ett visst mått av arbete måste medhinnas under varje årstid. Störningar på grund av dåliga skördar, smittosamma sjukdomar och liknande, kunde utarma vissa byar. En bidragande orsak till att ödebyar kunde uppstå, var utskrivningar till de många krigen. Det hände också, att invånarna i våra byar måste fly till skogs undan ryssarna, när dessa kom sjövägen och härjade och brände. Någon hjälp fanns inte i beredskap varken från statens eller socknens företrädare. Tiden närmast efter ett krig kunde också hemvändande soldater medföra för omgivningen ödesdigra sjukdomar. En sådan katastrof drabbade sörkörarfamiljen Norberg i Kornsjö, Nätra efter fredsslutet år 1809 och förlusten av Finland. Äldste sonen, Israel, hade tjänstgjort som fältväbel i svensk-finska armén och smittats av rödsot (dysenteri). Han förde med sig smittan hem till Kornsjö, vilket fick till följd, att sex personer i familjen insjuknade och dog. Israel själv klarade livhanken och blev senare länsman i Högsjö socken.

HEMBYGD I FÖRVANDLING

Näskeområdets byar genom tiderna

Av Ola Johansson

Att i en hembygdsbok använda stoff av den art, som presenterats här ovan, kan förhoppningsvis skapa nyfikenhet hos läsaren. Det som under-teknad tar fram ”har ju hänt i min by”. Detta vill kanske läsaren veta mer om.

När det gäller skolans undervisning om hembygden, betyder nog lärarens kunskaper och intresse för ämnet särskilt mycket. Barnen behöver vägledning för att förstå sammanhangen. Läraren behöver kunskaper för att välja stoff anpassat till barnens åldersnivå. Att barn får känna sig delaktiga i sin egen bygds utveckling, kan motverka fördomar grundade i okunskap, ja till och med skapa respekt för tidigare generationers värv.

”Mediabusset” av idag, på gott och ont, konkurrerar om våra ungdomars uppmärksamhet och intresse och skapar behov av ständigt allt mer raffinerade prylar. Dessa innovationer får dock inte skymma sikten bakåt. Vi måste lära oss, att även titta i backspegeln för att säkert färdas på livets väg framåt.

Ola Johansson

Kulturstigen Hermansjöbygden tar form

Drygt 180 år efter att Johan Johansson tog upp nybygget på Högländ västra dokumenterar ättlingen Sören Byström gårdarna och människorna runt Hermansjön, Nätraälvens källflöde. Sören är född och uppväxt på Högländ östra.

Jag besöker Sören i hans stuga i Aspeå, 20 km väster om Skorped, en knapp mil söder om Hermansjön. Många pärmar, kartor, fotografier och ett färdigt häfte över Lövsjöns fem gårdar ligger på bordet. Sören berättar varför han tar helhetsgrepp över gårdarna och folket vid Hermansjön.

Fakta om Kulturstigen Hermansjöbygden

Inom Sollefteå kommun, Resele socken, ligger: Kroksjön norra och södra, Noret, Hermansjön västra och östra, Johan Samuel Kristoffersontorpet.

Inom Örnsköldsviks kommun, Anundsjö socken: Gammelgård västra och östra.

Skorpeds socken: Högländ västra och östra, Krokjärnbränna, Stavarmön, Lövsjön.

Det började när Sören röjde en stig sommaren 2006. Under en paus gick tankarna till de som använde stigen förr i tiden. Knappt några spår finns kvar efter deras liv, gårdarna ligger öde, det råder en vemodsfylld tystnad på platserna. Han bestämde sig för att som en eloge till de människor som bott runt sjön, göra trakten tillgänglig i häften, med informationstavlorna vid gårdarna samt synliggöra husgrunderna.

Sörens amerikanska tremänningar planerade besök sommaren 2008, något som sporrade till att snygga upp vid hemstället Högländ östra, de skulle få se stugan där deras farfar föddes. Sören kontaktade markägaren Holmen Skog och fick klartecken att röja runt gården. Han letade i arkiv efter uppgifter om människorna på alla gårdarna runt Hermansjön.

Den 29 mars 2009 valdes Sören till ordförande i Skorpeds hembygdsförening. Uppdraget tar tid från egna projektet. Men hjälp kom. När Nils August Nilsson i Örnsköldsvik överlämnade sina pärmar med 25 års släktforskning på gårdarna vid Hermansjön tog projektet fart. Erling Häggström, Sollefteå/Aspeå, engagerades för sammanställning av Nils Augusts material i häften. Sören söker gamla fotografier i olika släktalbum och skriver historia och berättelser om och av folket. Han är själv sprängfylld med minnen.

Erling säger: – Det har blivit mer än bara sammanställa, uppgifterna kontrollerar jag och min syster May-Britt Pellving i kyrkböcker genom Arkiv Digital.

Nils August inspirerades att släktforska när han del-

Högländ östra 1971. Foto Göte Byström

tog i startandet av Skorpeds hembygdsförening. Nils Hellgren skrev en artikel om Lövsjön där Nils August bott som barn. Nu säger en nöjd Nils August: – Då gör det någon nytta det jag hållit på med i alla år.

Omkostnaderna steg så Sören kontaktade Sveriges Hembygdsförbund angående finansieringsmöjligheter. Han fick då kontakt med Viktoria Hallberg. Intresset för projektet har ökat och Sören berättade under Hembygdens dag 2012 på Historiska Museet i Stockholm och Hembygdens dag 2012 på Länsmuseum Murberget. På Sveriges Hembygdsförbunds riksstämman i Sundsvall i år medverkar Sören den 25 maj i seminariet "Vi vet var stigarna går".

Häftet om Lövsjön är klart, den första väderskyddade informationstavlan sätts upp där i vår. Länsmuseum gör en filmatiserad dokumentation om projektet under våren. Sören är nyvald ledamot i Ångermanlands hembygdsförbunds styrelse. Han är dessutom en hjare på att baka tårtor, kan bygga hus i dalatimring, göra takspån och kallades "Mannen från vidderna" under Stockholmstiden på SL.

I projektarbetet har han bra bollplank i Viktoria Hallberg på Sveriges Hembygdsförbund, Margareta Bergvall på Murberget och Göte Nordmar i Ångermanlands hembygdsförbund. Från Holmen Skogs distriktskontor i Bredbyn får Sören bra stöd i olika sammanhang.

Viktoria Hallberg säger:

– Vi ser med spänning fram emot Sörens fortsatta arbete med sin barndoms landskap runt Hermansjön, övriga beröras medverkan och länsmuseumets dokumentation och filmatisering. Sörens arbete har också lett till en intressant samverkan mellan markägare, hembygdsförening, kommunen (turistkontoret), myndighet (Skogsstyrelsen) och länsmuseum, ett exempel väl värt att sprida.

Solveig Nordin Zamano

Medelpads hembygdsförbunds årsmöte 2013

Söndagen den 28 april hade Medelpads Hembygdsförbund årsmöte. Som värd stod Hässjö Hembygdsförening. Mötet inleddes för de som ville med en musikgudstjänst i Hässjö kyrka. Det var mycket vacker musik och sång, till och med prästen spelade fiol. Han berättade också om kyrkans historia. Den var från 1790-talet men att det funnits en äldre kyrka, talade de många medeltida träskulpturerna som prydde kyrkorummets om. Efter gudstjänsten fanns möjlighet att besöka sakristian och beskåda kyrkans textilier.

Andligen stärkta begav vi oss till Söråkers herrgård där en god lunch väntade. Därefter vidtog årsmötesförhandlingar. Valen skedde i största samförstånd. En trojänare, Karin Jonsson, tvingades avgå av sjukdomsskäl och Erik Svalander och Sara Östman hade själva bett att bli ersatta.

Under styrelsens punkt informerade Margareta Johansson om Svenska Hembygdsförbundets kommande riksstämman i Sundsvall. Hon uppmanade alla som kan att delta i stämman. Stämmoförhandlingar, debatt och seminarier är öppna för alla och till fester och resor finns platser kvar.

Därefter informerade Karl-Ingvar Ångström om projektet "Hembygdens kulturarv i Västernorrland". Projektet är nu igång och det är viktigt att hembygdsföreningarna utnyttjar möjligheten att komma igång med arbetet att digitalisera sina arkiv.

Margareta Bergvall vår hembygdskonsulent informerade om några olika projekt. Demensprojektet har bland annat besökt Borgsjö Hembygdsgård. Samarbetet över havet med Finland fortsätter och här kommer Hembygdsförbunden i Medelpad och Ångermanland att få en roll framöver.

Inger Bylund gratulerar Lars-Göran Åhlund till utmärkelsen årets Medelpading.

Foto Lars Häggström

Till årets Medelpading valdes på förslag av Hässjö Hembygdsförening Lars-Göran Åhlund. Han har varit aktiv i föreningen från dess start och är det fortfarande, inte minst i arbetet kring Båtmanstorpet – Sundénska torpet – i Söråker. 1981 valdes han till kassör och 1991-2010 var han föreningens ordförande. 2002 valdes han till årets Timråbo. Lars-Göran Åhlund mottog ett diplom från Svenska Hembygdsförbundet samt förbundets nål med lagerkrans.

Dagen avslutades med kaffe samt berättelsen om Söråkers herrgård, det hus där vi tillbringat eftermiddagen.

Margareta Johansson

Medelpads Hembygdsförbund

HEMBYGDSPÖRSÄKRINGEN

HEMBYGDSPÖRSÄKRINGEN

täcker till stora delar ert försäkringsbehov när föreningen försäkrar byggnad och lösegendom, men i en del fall behövs en tilläggsförsäkring. Ett exempel kan vara om föreningen önskar försäkringskydd mot skadedjur. Ett annat exempel är om föreningen har en åkgräsklippare som omfattas av trafikförsäkringsplikten. De vanligaste tilläggsförsäkringarna redovisas nedan.

TILLÄGGSPÖRSÄKRINGAR

ALLRISKFÖRSÄKRING av byggnader.

UTSTÄLLNINGSPÖRSÄKRING i de fall där föreningen saknar försäkring för eget lösöre eller där värdet överstiger 445 000kr.

OLYCKSFALLSPÖRSÄKRING för anställda som arbetar 16 timmar eller mindre per vecka.

BYGGHERREANSVARSPÖRSÄKRING vid större byggnationer.

Samtliga ovanstående tilläggsförsäkringar tecknas genom SHF:s försäkringskansli.

HUSBOCKSPÖRSÄKRING för sanering av skadeangrepp orsakade av husbock eller hästmyra på byggnader tecknas hos Anticimex.

TRAFIKFÖRSÄKRING FÖR ÅKGRÄSKLIPPARE tecknas hos det lokala Länsförsäkringsbolaget.

SE ÖVER ERT FÖRSÄKRINGSBEHOV!

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

UNDER RUBRIKEN "BRA JOBBAT" BESKRIVS NÅGOT AV ALLT DET FANTASTISKA ARBETE SOM LÄNETS HEMBYGDSFÖRENINGAR UTRÄTTAR, ETT ARBETE SOM PÅGÅR ÅR UT OCH ÅR IN. VI I REDAKTION FÖR HEMBYGDEN VILL GÄRNA UPPMUNTRA DE GODA EXEMPLEN OCH UTTRYCKA VÅR STORA BEUNDRAN. BRA JOBBAT!

Socknen Skog med cirka 500 invånare har i sin hembygdsförening omkring 100 medlemmar, bara det är en prestation. Under Curt Böhlins ordförandeskap sedan 1995 har föreningen åstadkommit en hel del reparationer eller ska man till och med kalla det för restaureringar. En timrad bagarstuga och ett till hembygdsgården hörande härbre har under det gångna året fått grunder, syllar och ett antal timmerstockar utbytta. Skogs hembygdsförening fick pengar från "Hus med historia". Arbetet som leddes av ordföranden innebar att först få fram stockar till reparationen. Timmermannen som tog på sig arbetet fick följa med föreningsmedlemmarna Gunnar Lundgren, Sand, och Bo Westin, Älved, på deras respektive skogsskiften och välja ut de granar som skulle duga till stockar. De sågades ned och forslades upp till hembygdsgården i Ås, Skog.

Bagarstugans mur och bakugn måste också muras om. Många arbetstimmar har även gjorts av andra medlemmar i föreningen, för att nämna några: Nils Nyholm, Bernt Edman, Pelle Vestman och Kjell Nygren.

Härbret färdigställdes under det gångna året och firades med en "grötfest" då de engagerade medlemmarnas anhöriga också blev inbjudna.

Bagarstugan blir enligt planerna klar under försommaren i år. Bagarstugan är viktig och i Aina Melanders regi bakas det tunnbröd med hjälp av Bernt, Nils och

Det nyrenoverade härbret med sin vällingklocka på Skogs hembygdsgård.

Maj-Siri. Tunnbrödsförsäljningen bidrar till föreningens ekonomi och det bakas flitigt.

Röda stugan eller "Röstuga" som den ofta kallas har under Curt Böhlins ordförandeskap också rustats upp, då i ledning av Per-Ingvar Melander. Den används för styrelsens möten, och hyrs även ut till andra föreningar.

Boken *Ett sekel i Skog 1900-2000*, utgiven av Skogs hembygdsförening. Finns till försäljning på Skogs hembygdsgård och på tel. 0613-31005, Curt Böhlin.

Laila Söderström

Inspirerande möte på Sollefteå museum

17 april träffade representanter för Västernorrlands hembygdsråds IT-kommitté och Sollefteå museum representanter för hembygdsföreningar i Sollefteå, vilka deltagit i ett Leader-projekt, som innebar digitalisering av föremålssamlingar.

Karl-Ingvar Ångström hälsade alla välkomna och gav en kort information om Västernorrlands Hembygdsråd, ett samarbetsorgan för de båda hembygdsförbunden i Medelpad och Ångermanland. IT-kommittén har funnits som ideell verksamhet i 10 år, nu har man anställt undertecknad med pengar från bl.a. Länsstyrelsen och Landstinget. Kommitténs arbete syftar till att stödja lokala verksamheter och genom att ordna träffar och möten liknande detta, försöka få till stånd lokala kulturarvsprojekt, som kan hjälpa hembygdsföreningar med digitalisering och att ordna upp i sina samlingar.

Kjell Åström informerade om läget på museet, och konsekvenserna av de nedskärningar som gjorts un-

der föregående år. Som bakgrund redogjordes även för arbetet med arvet efter "Sollefteåtomten". (När "Sollefteåtomten" Yngve Sundqvist dog 2010 efterlämnade han tusentals leksaker som han samlat ihop för att hjälpa sjuka barn runt om i Europa. Över 12 000 leksaker förvaras nu av Sollefteå kommun.) Även framtiden berördes med olika frågetecken kring ett eventuellt leksaksmuseum, kulturutredningen m.m.

De olika föreningarna redovisade i grova drag vad som gjorts i projektet och vad som var ogjort. Det konstaterades att det fortfarande fanns stora behov av insatser. Undertecknad berättade om vad IT-kommittén kan hjälpa till med, t.ex. support för Theodor, installation av program och utbildning.

En allmän diskussion fördes kring policy för mottagning av föremål, gallring etc.

Olle Burlin

Noratrion lyfter fram folkpoesin

I april släpptes Noratrions andra skiva "Jag skall spela", med tonsatta texter och dikter från Ångermanland. Texter och dikter som kanske bara legat i någon byrålåda eller på annat sätt inte fått den uppmärksamhet de förtjänar. Noratrions musik kan bäst beskrivas som visor i folkmusikton med texterna och textförfattarna i fokus.

Noratrion har egentligen funnits sedan 2004 då de blev tillfrågade att sätta ihop något program för ett musikcafé som hölls i Östanö, Nora. Det gjorde de och tog sedan namnet Noratrion. Programmet bestod då av vitt skilda låtar. Allt från "Fly me to the moon" till den instrumentala jingeln till "Boktipsset". Men i allt detta spelade de även en egenkomponerad låt, "Plogad väg mellan Frök och Eden", som var en instrumental melodi med influenser av folkmusik och jazz. Någonstans där och då, i och med den låten, föddes en idé om att spela den typen av musik. Vid denna tidpunkt var Klas 18 år, Erik 19 år och Jesper 14 år.

Någonstans under vägens gång föddes en idé om att tonsätta dikter. Erik hade fått en dikt av sin morfars bror en gång som han tyckte att Erik kunde tonsätta. Ur det föddes idén om att tonsätta dikter och texter från deras hembygd, Nora. 2009 startade de detta projekt genom att leta rätt på dikter och texter. Grundtanken var att många genom årens lopp måste ha skrivit små dikter och texter för sig själva, utan ambition att publicera dessa. Just dessa dikter ville Noratrion komma åt. De som har legat i en gammal byrålåda och kanske till och med helt glömts bort.

Noratrions första skiva släpptes 2011 och hette "Röster från fordom". Den innehöll endast texter från Noratrions hembygd Nora. Skivan togs emot väl av både publik och recensenter. Dessutom fick Noratrion en spelning på Geta Poesi & Visa på Åland och märkte att även om publiken inte var från Nora så kunde man känna igen sig och vara intresserade av de livsöden, historier och profiler som det sjöngs om.

Noratrion bestämde sig efter detta att konceptet skulle hålla för en skiva till, men de valde då att utöka sitt upptagningsområde till hela Ångermanland. Men grundtanken var densamma. Att hitta mer eller mindre okända dikter som förtjänar mer

Foto: Tomas Norgren

uppmärksamhet. Arbetet med att samla in dessa dikter och texter påbörjades under hösten 2011 och ett år senare började man inspelningarna av låtarna. Denna gång med gästartister som sångerskan Ulrika Bodén från bland annat folkmusikgruppen Ranarim, samt Anna Lindmark, folkmusiker från Härnösand som spelar fiol

Den 12 april i år spelade Noratrion i P4 Västernorrland och sedan var det releasefest på ett fullsatt mormor Hilmas i Härnösand för nya skivan "Jag skall spela" vilket följdes av ett releasefika i Nora på söndagen. Ordet "releasefika" uppmärksammades förövrigt i P4 Västernorrlands program Ordalaget som ett nyuppfunnet ord.

Nu närmast väntar spelningar runt om i Ångermanland och i slutet av juli åker Noratrion på en turné neråt landet via en spelning i Norrtälje och sedan till Östergötland för ett antal spelningar.

Noratrion består av:
Klas Norberg, Gitarr & Sång
Erik Eurenus, Kontrabas & Dragspel
Jesper Norberg, Piano och Dragspel

Ångermanlands Hembygdsförbunds årsstämma i Arnäs

Ett åttiotal ombud från föreningarna inbjöds den 20 april till årsstämma i Arnäs församlingshem i det soliga men kylslagna vårvintervädret. Musikunderhållning, lokalhistoria, kulturbelöningar, höjd medlemsavgift och antagande av nya stadgar var huvudpunkter vid årsstämman 2013.

Värdföreningens ordförande Seth Häggkvist hälsade välkommen och berättade till bildspel om att det fanns 12 riksintressen för kulturmiljö inom Örnsköldsviks kommun. I Arnäs finns Sveriges nordligaste höggravfält, Arnäsbacken, som ligger invid det gamla sockencentrat med kyrka och skolor från mitten av 1800-talet och sekelskiftet. Seth berättade om kyrkoherde Nils Ursinius från Arnäs som deltog som regementspräst vid Poltava 1709 och följde Karl XII till Bender. Siv Bylund berättade om Arnäsbacken, Sveriges nordligaste höggravfält, med ett stort antal husgrunder utgrävda delvis på varandra. Stora fynd av pärlor vittnar om en äldre handelsplats. Vivianne Olsson från Vuxenskolan informerade om samarbetet med föreningarna och utbudet av kulturella studiecirklar. Musikduon Algot, dvs Magdalena Eriksson och Mattias Mårtensson, båda med rötter från Gottne, underhöll med egna musikaliska skapelser. Efter folkhögskolestudier i Malung respektive Bollnäs har paret vunnit Sverigefinalen i Musik Direkt men även Europafinalen i Bryssel.

Efter en god och vällagad lunch samlades deltagarna till årsstämmoförhandlingarna. KG Hägglund valdes att leda årsstämman. Med verksamhetsberättelse, ekonomisk redovisning samt revisorernas godkännande beviljades styrelsen ansvarsfrihet. Göte Nordmar Johan Ödbersällskapet omvaldes som styrelseordförande. Lena Landin Högsjö och Laila Söderström Nora omvaldes som styrelseledamöter på två år liksom Sören Byström som nyvaldes och blivit uppmärksammas för sin berömvärda dokumentation av hembygden runt Hermansjön på gränsen mellan Sollefteå och Anundsjö. Styrelseersättarna Bernt Larsson Grundsunda och Birgitta Karlsson Säbrå omvaldes och Ylva Bergstedt Johansson Sollefteå nyvaldes. LO Lundgren och S Lundberg båda Arnäs hembygdsförening valdes till revisorer. Ombud till Riksstämman i Sundsvall blev Göte Nordmar och Marianne Wallgren.

Årsstämman beslöt höja årsavgiften med 5 kr till

19 kr (var av 10 kr går till ÅHF och 9 kr till Riksförbundet) inför en aviserad höjning från riksförbundet med 3 kr. Avgiften till ÅHF har varit oförändrad i tio år. Margareta Grafström Säbrå och Curt Börlin Skog hedrades med diplom och konstnären Birger Åströms förnämliga keramikplakett för mångåriga kulturella insatser.

Nya omarbetade stadgar med utgångspunkt från hembygdsrörelsens grundsyn och med utökade befogenheter för en utökad styrelse antogs. Stämman antog också en motion till riksstämman i Sundsvall med uppdrag till riksförbundet att verka för hembygdsfonder med medel för hembygdsrörelsens bevarandearbete som en "återbetalning" av företag som exploaterar bygdens resurser.

Länsmuseet Murberget firar 100 år med start den 6 juni och information kring jubileet delgavs av Sara Öhman och Olle Burlin från museet. Avslutningsvis sjöngs Ångermanlandssången med text av Albert Viksten

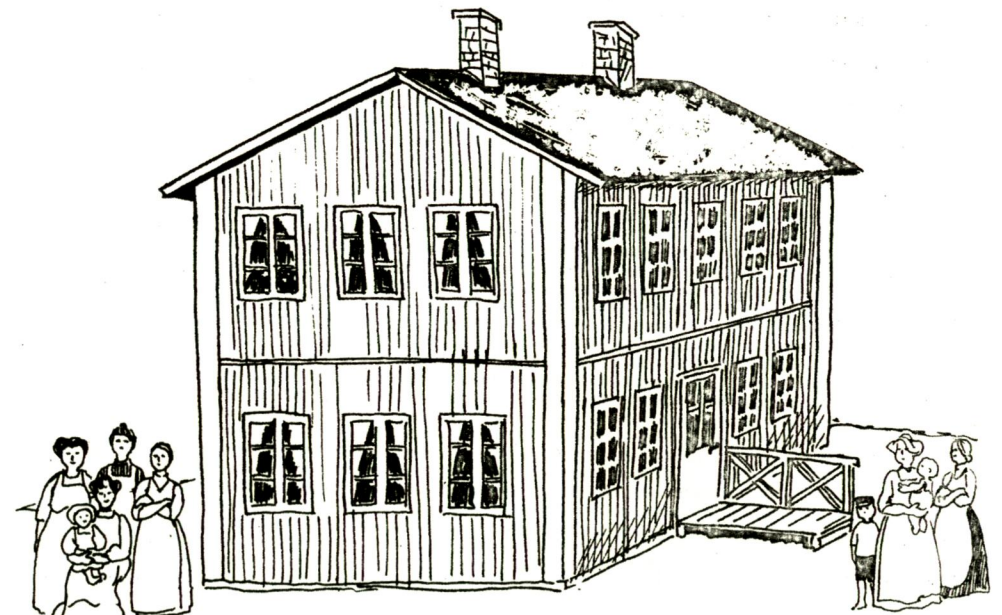
Ett rikt utbud av hembygdsböcker och skrifter var utlagda till försäljning hela dagen. Slutligen ett Stort Tack till Arnäs hembygdsförening för en väl genomförd årsstämma, organisatoriskt och med god förplägnad i gemytlig hembygdsanda.

Sven-Erik Landin

Årets mottagare av ÅHF:s utmärkelse, Curt Börlin Skog och Margareta Grafström Säbrå. Mellan dem förbundsordf. Göte Nordmar. Foto: Ann Renström.

Storbyggningen

Arbetarkasern, så kallad byggning, vid något av sågverken på Alnön.

Guldkusten kallades Sundsvalls-distriktet för länge sedan. Det var SÅGVERKS-EPOKEN. 1849 anlades Sveriges och Skandinavien första ångsåg här vid Tunadal. Det var starten.

Sedan kom de slag i slag. Vid sekelskiftet fanns det ett 40-tal sågverk i Sundsvalls-distriktet. De utgjorde magneter för massor av arbetslösa människor runt om i landet.

De sökte sig upp till Guldkusten för att tjäna pengar vid sågar och brädgårdar. Det var folk som var vana vid slit och släp och svält. Bara detta att ha ett någorlunda fast arbete och en någorlunda fast punkt i tillvaron gav dem en känsla av trygghet. Men det var en falsk känsla. Anställningen var inte fast utan vansklig. Enbart att gå med i fackföreningen betydde risk för uppsägning, svartlistning och arbetslöshet. För många återstod bara chansen att försöka sälja vad man hade och köpa en Amerika-biljett för pengarna.

Nu finns ett enda sågverk kvar i Sundsvalls-distriktet, Tunadal. Det första sågverket blev också det sista – nu nybyggt, högmodernt, topprationaliserat.

Vi kan inte föreställa oss vad det inneburit för alla de tusende anställda vid det 40-talet sågverk som efterhand lagts ned just här i vår omedelbara närhet. Vi kan inte föreställa oss vad det betydde att i de tiderna tvingas sluta sitt jobb, lämna sin bostad, söka sig ut på egen hand utan hjälp av AMS el-

ler arbetsförmedlingen eller chans till omskolning. Men här i Sundsvalls-distriktet finns idag många som har personlig erfarenhet av vad det innebar att ett sågverk plötsligt lades ner, upphörde att gå, upphörde att fungera som inkomstkälla för hundraden, tystnade för evigt och till sist försvann så grundligt att det idag inte syns var verket med alla dess bostäder stått.

Har ni varit på Nacka, Hörningsholm, Myrnäs, Klampenborg och de andra platserna?

För så där 50 år sedan gick sågverks-branschen genom den kris som nu skakar varven, TEKO, skor och stål. Då som nu visade kapitalismen sin oförmåga att klara de problem som de själva gav upphov till.

Då vi numera här vid Guldkusten, som vi numera säger i en ton av självironi hör om driftsinskränkningar, varsel, företagsnedläggelser och om utrotningshotade branscher, då vet vi vad det är frågan om, vi har upplevt det, vi är omgivna av industriella kyrkogårdar där stabbfötter – någon enstaka skorsten eller något ramfundament står kvar som gravstenar och vittnar om den svunna epoken.

Gösta och Eva Swedenmark 1978 som programförklaring till "Storbyggningen" ett spel om kvinnorna i en arbetarbarack vid ett sågverk under Sundsvallsstrejken.

En riktig vargavinter

Fiskeläget ute på Grisslans nyttjades i äldre tid bara under somrarna, de som hade stugor och sjöbodar där, flyttade in till fastlandet på senhösten. Vissa kunde få lite ströarbete i skogen, men inkomsten var ojäm. Några kom då på idén att försöka bo kvar ute på ön även under vintern, då kunde de ju få en liten inkomst av fisket även sedan isen lagt. Ett par av dem skulle en dag försöka komma ut på den allt för tunna höstisen, i hopp om att kunde lägga ut näten. Den ene föreslog att de skulle dra ett stort träkar framför sig, så kunde de hoppa i det om isen brast. Det förslaget godtogs inte av den andre, som menade att om de satte sig i karet och upptäckte att isen var för svag, skulle de bli sittande där tills att den blivit tillräckligt stabil och det kunde ta sin tid.

I stället utrustade de båda fiskarna sig med var sin påk som de stötte framför sig, för att känna om isen höll. Den ene var inte så storväxt, han fick gå först. Efter kom hans granne som var betydligt kraftigare. Rätt som det var stötte den förste påken genom isen. Eftersom han inte var riktigt beredd på det, dök han på huvudet i isvaken. *Då hadde 'n bara en fot oppe, men pappa lyckas få tag i den å drog opp 'n.*

Vinterbadaren var ju helt genomblöt, så de båda skyndade sig tillbaka hem, där han som hamnat i vattnet, i all hast bytte om till torra kläder. Hans fru var obelåten över att husfadern varit ute på allt för svag is. De bodde ju trångt med tioårigt barn i den lilla stugan och bara vedspisen att torka kläderna över. När hon stod där och skällde ut gubben, kom fiskekamraten in genom dörren. Han hörde ju vad det var frågan om, så han sade; *Hadde ja veta att de skulle bli ett sånt här oväsn, hadde ja puffa ner 'n i vaka i ställe.* Då anade gumman att hon nog i allafall borde vara lite tacksam över att han kom hem, så husfriden återställdes.

De som bodde kvar på Grisslan hela året försökte sätta ut näten så ofta de kunde. På den tiden måste man trä på lagom stora stenar längs sjunktelen på

Grisslan, Själevads socken. Obs. myllret av gistgårdar ovanför hamnen! Det var så kallt på Grisslan att ett talesätt var "den som inte vill se Guds gröna jord, han ska fara till Grisslan".

näten. Även om man hade haft ett bra lager med skötstenar på hösten, blev någon sten kvar i djupet så gott som varje gång som näten togs upp, så mängden sten minskade sakta men säkert. Det var viktigt att samla skötsten i god tid. Så länge som lagret räckte var det inga problem, men att leta skötsten på vintern när de fiskades under isen, var inte så lätt.

En av grannarna som flyttade hem på vintern, var väldigt noga med att ta upp bryggan på hösten och då lade han sina skötstenar i en hög vid sjöbodväggen, för att de skulle finnas kvar på våren. Trots sin noggrannhet, brukade det inte vara många kvar när han kom tillbaka efter vintern. De åretomboende hade kommit på att man kunde gå dit för att hämta stenar vid behov, när det egna lagret började tryta. En vårdag när grannen anlände till Grisslan och började se över sjöboden och bryggan, såg han att stenhögen hade krympt betänkligt. Han stammade lite så han sade; *No ha ja, no ha ja, no ha ja hört att pären ha frösse (frusit) bort, men att skötsten ha frösse bort, de ha ja inte vare me om.* Han anade ju vart stenarna tagit vägen, men ville inte anklaga någon.

Birgitta Wiberg

Vibygerå hembygdsförening

Birgitta Wiberg utkom förra året med boken

Vibygerå under 1900-talet.

Bjärträ hembygdsområde

Historik

Bjärträ hembygdsområde är beläget i byn Nässom invid ruinen efter Bjärträ gamla kyrka. Hembygdsföreningen bildades 1925, och tog som sin första uppgift att frilägga och restaurera den förfallna kyrkoruinen. När den nya sockenkyrkan började byggas i mitten av 1800-talet togs det för oss efterkommande det obegripliga beslutet att den medeltida kyrkan skulle rivas. Men kyrkan var stabilt byggd av otuktad "bullensten", så försöket avbröts. När den ny-

bildade hembygdsföreningen tog sig an att restaurera kyrkoruinen såg den i det närmaste ut som en stor jordhög. Restaureringen genomfördes i dagens mått ganska hårdhänt, väggarna är delvis återuppbyggda.

Hembygdsområdet byggdes upp på ett tidigare obebyggt markområde intill kyrkoruinen. Samtliga byggnader är ditflyttade från olika byar i Bjärträ.

Hembygdsforskaren Per Edholms lilla omålade enkammarstuga var den första byggnaden som flyttades till hembygdsområdet 1925 då den också restaurerades. Stugan hörde till ett enkelt torp i Bålsjö. 1986 reste hembygdsföreningen en minnessten över Per Edholm på den ursprungliga platsen för torpet i Bålsjö.

Mangårdsbyggnaden

Byggnaden är en typisk "korsbönning", även kallad Ångermanlandsgård, i det närmaste kvadratisk i planet med bastant profil och nästintill obefintliga takutsprång. Planen är indelad i fyra rum, ett i varje hörn. Byggnaden kommer från Axel Själdins hemman i Västerstrinne, och köptes in av föreningen 1947 för 800 kr. 1954 var flytten till den nya tomten klar och hembygdsgården invigdes.

Kornhässjan

Kornhässjan var förr en vanlig syn på den Ångermanländska landsbygden. Hässjan på hembygdsområdet i Nässom är uppbyggd på plats, den är 10 meter hög och 12 meter lång.

Mangårdsbyggnaden på Bjärträ hembygdsgård.

Kornrian

Kornrian skänktes till föreningen av en Lindberg i Geresta 1953, och flyttades då till hembygdsområdet. Den har en intressant detalj, ett inhugget vitterkors på främre gaveln.

Rundlogen

I de äldsta trösklogarna användes slaga vid tröskningen. När man började använda hästridra tröskvagnar byggdes långlogar. Under 1800-talet blev de sex- eller åttakantiga logarna vanliga, nu kunde hästen utan uppehåll dra en konisk tröskbult runt, vilket underlättade arbetet stort. Rundlogar var förr vanliga inslag i det Ångermanländska landskapet, men nu finns inte många kvar.

Logen på hembygdsområdet härstammar från Hjalmar Melanders hemman i byn Nyböle och skall enligt uppgift vara uppförd 1848. Den köptes in av hembygdsföreningen 1958 för 850 kr. Rivningen skulle göras av Kungsgårdsbor och påbörjas efter trettondagen men på grund av mycket snöande blev rivningen framflyttad till den andra maj. Den 1:a okt. hade hela logen fraktats till hembygdsområdet i Nässom.

Härbret och bagarstugan

Härbret härstammar från Gradins fastighet i Nässom. Hela hemmanet med byggnader, skogsmark och inventarier donerades till hembygdsföreningen av Hilda Gradin. Härbret flyttades till

Manngårdens ståtliga ytterdörr.

Per Edholms stuga.

hembygdsområdet 1993, då fick den också ett nytt spåntak. Under våren 1994 lades nya golv och härbret målades.

Bagarstugan skänktes till hembygdsvärdskapet av Östen Henriksson i Nässom, den flyttades på plats 1995. Den är invändigt renoverad och har

en utmärkt bakugn som kan hyras för tunnbrödbak. Under hembygdsgårdarna i juli varje sommar bakas det i bagarstugan.

Text och foton
Maria Tjärnström

De trasiga händerna

Han gav mej till avsked handen,
min fattiga unge kamrat,
sen vi talat om sol över landen
och vår drömda rättfärdighetsstat.
Jag tog den, och strax var till korta
min fröjd och min tunga skalv:
två fingrar - två hela - var borta,
och av tumme fans bara en halv -

Sen tryckte i fattigfolkhusen
jag ofta din hand proletär,
och lärde att känna de tusen
trasiga händernas här.
Där mötte mitt öga som klumpar,
som skruppna och knotiga skaft
små bruna och grinande stumpar
av vad förr varit skapande kraft.

Ture Nerman ur *I Brynja och BRÅNAD* 1913. Ture Nerman var 1908-1915 anställd på "Nya Samhället" i Sundsvall, från 1909 chefredaktör. I sin roll som tidningsman på en socialdemokratisk tidning mötte han sågverksarbetarna i distriktet.

De följer mej ständigt och sträcker
sin längtan, stympad och het,
jag ser så långt dagarna räcker
deras stumma förtvinade stret.
Hur min väg genom årena slingrar,
kan jag vakna om natten och se
vid min säng dessa stubbade fingrar
krökta i kramp sitt ve.

Ni tusende trasiga händer,
som offrats till guldets gud
av klingornas bitande tänder
vid gnisslande helvetesjud,
För er, sina lidande fränder
höjes min friska hand
och mitt blod som bultar och bänder
mot hälsans och morgonens land!

Grundsundasmedjan

Grundsunda Hembygdsvärdskapet har fått en smedja till hembygdsgården på Vallen, Husum.

Smedjan byggdes 2011-2012 med ett ekonomiskt bidrag för landsbygdsutveckling från EU-programmet Leader Höga kusten. Men utan det enorma engagemanget från bygden och en handfull eldsjälar hade smedjan inte blivit verklighet. Över 4000 ideella arbetstimmar har lagts ner i projektet.

En kort beskrivning av hur det gick till...

Det var smeden Bert Hagström, och den blivande smeden Tove Samuelsson, som på Hampnäs Folkhögskola satt och drömde om en smedja i Husum. Ett gammalt hantverk som smide är, hör hemma på en hembygdsgård, tyckte vi. Det kändes naturligt att ge ett förslag till styrelsen i Grundsunda hembygdsvärdskapet att bygga en smedja i gammal stil men med praktisk och modern inredning. Efter del överläggningar beslöt det att genomföra projektet, som nu helt och hållet skulle finansieras med bidrag. Hembygdsvärdskapets kassör Gun Genberg fick ansvara för att de ekonomiska ärendena sköttes rätt. Tove blev projektledare och höll kontakten med Lennart Ramström och övriga på Leader-kontoret i Härnösand. Ove Johansson höll i det byggnads tekniska.

Sedan ansökan om bidraget beviljats i maj 2011 började sökandet efter en lämplig timmerbyggnad, helst från 1800-talet. Vi hittade en loge på ca 65 m² i Hällesjö, utanför Bräcke i Jämtland. Bygglov beviljades i juni och i augusti började vi gräva för grunden. I september kom timmerstommen, som restes upp på en dryg vecka av timraren Åke Skott samt ett glatt gäng ideella medhjälpare. Tak, fönster, dörrar och skorsten kom sedan på plats. Och innan december 2011 var byggnaden i stort sett klar. Det blev en vintervila fram till april varefter vi fortsatte med inredning och avslut på enstaka jobb som var kvar sen hösten. Inredningen tog en hel del tid. Arbetsbänkar, belysning, maskiner och verktyg skulle till. Vi bestämde oss för

Den nya smedjan.

att träffas minst en gång i veckan för att tillverka det som saknades och samtidigt fika gott. Det blev många trevliga stunder med glada skratt.

Lördagen den 17 november 2012 hade vi invigning med tal, underhållning, demonstration av smidet och fika. Ett 60-tal besökare kom. Sedan invigningen har vi hållit fem långa grundkurser i smide med Bert och Tove som lärare. Många fler kurser kommer att erbjudas. Smedjan kommer att vara öppen för visning i mån av tillgänglig smed under Hembygdsgårdens öppettider, från första måndagen efter midsommar fram till och med andra söndagen i augusti, kl. 11-17.

Tove Samuelsson
sekr. i Grundsunda hembygdsvärdskapet

En nöjd styrelse i Grundsunda hembygdsvärdskapet.

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

ÅTERBRUK

4 maj – 15 september 2013

Formgivarna från designprojektet Re Rag Rug,
Katarina Brieditis och Katarina Evans, ställer ut mattor
från sitt projekt.

Fri entré www.textilarkivet.se
Öppet onsdag – söndag 12–16
Nipan 22, Sollefteå, tfn 0611-886 00

textilarkivet
Länsmuseet Västernorrland